č. 8015.

...ается
НА ДОМЪ

Євангелія часу

ВИДАВНИЦТВО „ШЛЯХ ОСВІТИ“
ХАРКІВ — 1923

[335 (0:891.79)]
1245

БІБЛІОТЕКА СЕЛЯНИНА

№ 7. СЕРІЯ КРАСНОГО ПИСЬМЕНСТВА № 7.
ЗА РЕДАКЦІЄЮ С. ПИЛИПЕНКА

С. ПИЛИПЕНКО

ЄВАНГЕЛІЯ ЧАСУ

[ЗА ПОЛЕМ БЕРТЛО — З ЕСПЕРАНТСЬКОЇ МОВИ]

З ТВОРІВ СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ"

№ 1787
ХАРЬКОВСКАЯ ОБЩЕСТВЕННАЯ БИБЛИОТЕКА
№ Б. 8015.

ГОЛОВПОЛІТОСВІТА
ВИДАВНИЦТВО „ШЛЯХ ОСВІТИ"
ПРИ НАРКОМОСВІТІ УСРР.
ХАРКІВ — 1923

880

Д Р У К А Р Н Я
НАРКОМОСВІТИ У.С.Р.Р.
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ
НАУК

Д. У. Д. № 940. Київ, 1923. Друк. 5.000 прим. Зам. № 326.

РОЗДІЛ І-й.

1. Колись бачили й чули одного Чоловіка, що проповідував скрізь по містах і селах.

2. Він говорив: „Я не той, що призначає час, але той, що провіщає Час Прийдешній.

3. Той, що призначить Час, прийде після мене, він більший і сильніший від мене.

4. Його ім'я — Пролетаріят і тепер ще він спить, закутий і звязаний.

5. Але я знаю: він прокинеться і тоді призначить Час.

6. Він прийде не для того, щоб базікати про гарні бажання і мрії, але кров і вогонь будуть на його шляху.

7. Бо він уб'є неплідну худобу й негодяще збіжжя вкине в огонь.

8. Бо він зітре на порох все, що стоятиме йому на перешкоді й зламає роги тому, хто стане на перекір.

9. І багато справ тоді зміниться, і перші стануть поруч останніх, і не буде останніх, бо всі порівняються.

10. І блаженні ті, хто буде готовий на той Час, бо день їхнього царства прийшов.

11. Блаженна біднота, бо вона не має чого згубити, але має все одержати.

12. Блаженні служники, бо вони пізнають насолоду вільної праці.

13. Блаженні голодні, бо вони матимуть чого їсти.

14. Блаженні ті, що плачуть нині, бо вони матимуть з чого радіти.

15. Блаженні пригноблені, бо вони розігнуть спину й відпочинуть їхні стомлені руки.

16. Блаженні німі й сліпі від визиску, бо вони заговорять і побачуть себе врівні з усіма.

17. Але горе тим, що не будуть готові на той Час, бо вони стогнатимуть: „Скінчено! Скінчено!“

18. А дехто схоче сфальшувати і спробують казати: „Ось і я готовий. Ось і я з вами“.

19. Але замре облудливий голос в устах лицемірів і смерть прийде по них.

20. Бо не буде нічого таємного, що-б не стало явним, і не буде місця неправди між людей.

21. Горе багатим, бо вони все загублять і ридатимуть: де багацтво моє?

22. Горе тим, хто звик наказувати, бо ніхто їм не коритиметься.

23. Горе тим, хто звик роскошувати зайвиною, бо нічого не матимуть, крім найпотрібнішого.

24. Горе тим, хто нині сміється й жирує, бо вони матимуть з чого журитися й плакати.

25. Отож кажу вам: готуйтеся мерщій, бо ось вже наближається Час.

26. Наближається час, як ранок після ночі, як весна після зіми.

27. Немає сили, що-б спинила прихід Часу.

28. Хай не тремтить серце в грудях ваших і дух ваш хай буде спокійний і впевнений.

29. Радощами й щастям хай сповняться груди ваші і твердим знанням—що робити—розум ваш.

30. Істинно бо кажу вам: легше верблюдові пройти крізь вігольні вуха, ніж тому, хто має власність, піти в царство Часу.

31. Отож звільніть, насамперед, серця ваші від бажання власного багацтва і не думайте про працю за-для власної вигоди.

32. Бо кожний, хто шукає власного щастя, губить його, і хто його віддає—буває багатий.

33. І хто хоче бути багатим, робиться ворогом для всіх, і хто каже: я нічого не маю, буває багатий від спільного, загального майна.

34. І хто хоче працювати для власної вигоди, не може зробити нічого доброго й життьового.

35. Він не посадить дерева і не збудує хати. бо хтось инший після нього користатиме з цього — і це може трапитися взавтра.

36. Але хто працює для всіх — той користає з праці усіх і той не боїться, що хтось инший матиме насолоду з його праці.

37. Бо в той Час ніщо не належатиме комусь, але все належатиме всім, і не буде мого і твого, тільки все буде наше.

38. І хай щезнуть думки гордощів, презирства й прикащикування над ближніми вашими.

39. Бо хто схоче посісти перше місце, того зіпхнуть на останнє й змішають з юрбою.

40. І хто схоче возвеличитися й наказувати ближнім своїм — сором і ганьбу матиме на свою голову, бо ніхто не схоче йому коритися.

41. Бо в той Час ніхто не коритиметься окремим людям, тільки колективному розуму.

42. І ніхто не матиме права наказувати, тільки ті, що творитимуть волю Колективу.

43. І не будуть вони керманичами, тільки слугами, і слова їхні — слова поради до частин колективного розуму.

44. І свідомість керуватиме людей в їхній праці і не треба буде комусь наказувати свідомим".

45. Так говорив Чоловік той і люди купчились круг нього.

46. І запитували: „Як ім'я його? Де батьківщина? І що це за Час, що про нього віщує?"

47. Він казав: „Моє ім'я — Прийдешній, моя батьківщина — Земля, і Час, що про нього віщую, є Час зведення рахунків, є Час розплати за старе й будови нового".

48. І дивувались і знов підходили слухати.

РОЗДІЛ II-й.

1. Коли він проходив селом, круг нього зібрались селяни.

2. І запитали його: „Ти, що провіщаєш Час, скажи — що нам тоді робити?"

3. І відповів Прийдешній: „Насамперед збе-ріться всі разом.

4. Заколіть годовану свиню й принесіть з льоху доброго вина й меду.

5. І застеліть великого стола в спільнім будинку — гуляйте й радійте громадою.

6. І хто живе в якійсь хаті — хай там живе, і хто наймав хату — хай не платить комірного.

7. А безпритульний хай скличе ближніх сусідів і скаже їм: поможіть мені збудувати хату, щоб мав де притулитися.

8. І хто має поле — хай працює на ньому, а хто знає ремество, хай ремествує, мов та бджола, що дає стільки вощини й меду, скільки вона може.

9. І в Громадському Будинку буде дві книзі, і кожний прийде написати в них:

10. У першій — що він може дати, і в другій — що йому потрібно.

11. І кожному хай дадуть по його потребі, не зважаючи на те, що він може дати.

12. Бо сильна людина не має заслуги від того, що сильна, і кволий невинний, що природа породила його кволим.

13. І спритний не має заслуги через свою спритність, а недотепа чи винний за свою недотепність?

14. І кожний хай робить по своїй добрій волі: хто зробив усе по своїй силі і дав усе по своїй змозі — той сквитався з усіма.

15. Про ці справи вже говорилося, але небагато втямили їх: мир на землі людям від доброї волі.

16. Не питають бо тепер батьки себе, нащо годують дітей своїх, коли діти виростуть і підуть геть.

17. І не питають діти, нащо годують старих, коли від зсохлих рук їхніх немає нікому вже зиску.

18. І не покинуть добрі люди хорого та інваліда, бо нема закону між людей вмірати через хоробу чи каліцтво, але треба їх лікувати і дати притулок до кінця днів їхніх.

19. Подивіться на бджіл і побачите, що вони нищать тільки трутнів, бо нема місця неробам зловмисним серед трудящих.

20. І коли когось винуватимуть, що він не робить того, що може, або вимагає більше, ніж треба, скличте всіх повнолітніх чоловіків і досвідчених жінок і розгляньте справу по розуму й совісти.

21. І запитайте винного, чому він так чинить.

22. І коли він не коїть лиха — лишіть його з миром, але дайте йому тільки найпотрібніше.

23. Але коли він зловживає працею громади й хоче жити неробою, маючи скількись снаги, — проженіть його від себе й не давайте йому повернутися.

24. Сказано бо єсть: хай будуть нероби десь-инде, нема їм місця в єдиній сім'ї трудящих".

25. І сказали Прийдешньому селяни: „Ми бачимо, як буде, що всі робитимуть і заповідь чуємо: хто може, той мусить працювати.

26. Але один буде надмірно працювати, а другий схоче більше їсти й краще вдягатися, в одного буде сорочка, другому кортитиме мати дві свитині. Як робитимемо ми тоді?"

27. І відповів Прийдешній: „Горе вам, маловірні! Не уявляєте бо, що з Часом не буде нерівенства між людьми".

28. І сказав їм притчу про спільний казан:

29. „Взялися люди гуртом обробляти поле і пішли на роботу.

30. І наварили їм жінки кулішу й принесли у великому казані.

31. І взяв один робітник ложку, наївся досхочу і ліг відпочити.

32. І другий узяв ложку і їв із жадобою, озираючись на инших, щоб не з'їли більше від нього, а окрайці хліба збірав і ховав у кешеню.

33. І не спочив він, бо захорів на шлунок, і не міг працювати врівні з усіма.

34. І сказали жінки: нащо квапився ти їсти й переситив себе, коли однаково на всіх вистачить і сьогодня і завтра? І нащо ховав окрайці, коли вночі ми напечемо свіжого хліба?

35. І був третій серед них, що намагався зробити більше від усіх і працював через силу.

36. І вночі била його гарячка, а на ранок не міг він стати до роботи разом з товаришами.

37. І казали йому: „Ти не кращий від того, що об'ївся кулішу. Є міра для потреби і є міра для праці, і є зайвина в спільному казані".

38. Істинно бо кажу вам: єдина заповідь Часу це—з кожного по силі і не більше, й кожному по потребі і не менше".

39. І знов запитали Прийдешнього селяни: „Гаразд, щоб кожному було по потребі, але в нашому селі не виробляється всього, чого нам потрібно.

40. Нам потрібні одежа, й залізні машини, й инші речі, що виробляються тільки у місті".

41. Тоді він спитав їх: „А хіба ви споживаєте увесь хліб, що збираєте на своїх ланах, і все масло, що дає вам ваша худоба?"

42. Відповідали селяни: „Ні, ми що-року продаємо скількасот лантухів збіжжя й скількадесят пудів масла й багато чого иншого".

43. Тоді він сказав їм: „Отож ви напишите отим у місті—наше село може постачити стільки-о збіжжя й стільки-о масла та иншини, але нам потрібно мати ось те й те. Давайте навзамін.

44. І ті в місті спроможуться дати вам усе, чого вам треба, бо бачитимуть, що й ви робите по своїх силах.

45. І будуть у країні спеціяльні люди, що візьмуть на облік усі людські потреби й розподілятимуть усе між усіма, щоб не було незадоволених і всі славили життя.

46. І візьмуть ті дорученці на облік людську силу й скажуть кому скільки і якої праці припадає.

47. І буде тої праці на кожного менше, ніж тепер, бо не буде нероб і не буде посередників, що тільки плутаються між трудящих, мов ті трутні у вулику.

48. І в той час прийде до вас на села багато чоловіків і жінок, що не схочуть далі жити у місті.

49. Дехто з дурними балачками, дехто і з ширим бажанням працювати разом з вами.

50. І багато з вас піде до міста шукати праці, бо в спільній праці на ланах звільниться багато робочої сили.

51. Але хай спробують кожного по ділах його і кожного приставлять до чого він здатний.

52. І судіть кожного не по словах його, але по роботі. Хай бо робить, що хоче, але для громади — що може.

53. Кожний бо має вкласти в спільну працю свою частку, а потім, мов та бджола взімку, може ласувати медом з будь-якої сотинки".

54. І почали міркувати селяни про той Час, що провіщав Прийдешній.

РОЗДІЛ III-й.

1. Коли проходив Прийдешній полем, побачив він селянина, що орав тяжким ралом.

2. Селянин той порався вже три дні, але поле все ще не було готове.

3. Тоді спитав Прийдешній селянина: „Чому ти не ореш плугом? Ти-б давно упорався з полем ще й зорав-би його краще?“

4. Але селянин відказав: „Моя смужка така мізерна, ще й я такий бідний, що не спроможуся ніяк на плуг“.

5. І було ще багато селян, ще теж кріпавицею вливались за ралами й смикали немилосердно своїх одиноких сухоребрих шкапинок.

6. І він спитав їх: „Чому ви виснажуєте себе й худобу свою, а не орете волами й гарним плугом, що в тому маєтку?“

7. І відповіли селяни: „Лани наші маленькі, і ми так злиднюємо, що нема на що нам найняти волів і великого плугу.

8. Ми сіємо з сита чи решета, ми жнемо серпом і косою, ми молотимо ціпом і віємо лопатою, а в маєтку гарні сівалки, й жатки, й молотилки. Це все не про нас, бо ми бідарі і не маємо на те грошей, ми тільки наймаємось до тих машин і беремо мізерну плату у власника маєтку“.

9. Тоді він сказав їм: „Коли зазвучить Час — знищіть межі між ланами.

10. Позасипайте рови, зламайте копці, зруйнуйте загорожі — і зробіть з цього один великий лан.

11. І візьміть з маєтку великого плуга, й сівалку, і жатку, й молотилку, й баских коней, і гладких круторогих — зоріть, засійте, зіжніть доразу ввесь той великий лан.

12. І небагато люду зроблять цю працю, і з найменшою витратою сили.

13. Але корисної праці вистачить і для решти, — бо хіба обмежитесь своїми дикунськими потребами?

14. Людина хоче як-найменше працювати, але людина хоче як-найкраще жити і ліноші спотужують до праці.

15. Істинно кажу вам: баглаї — мати всього поступу, і що менше людина хоче виснажувати свої сили, то більше спонукує себе працювати, але від грубої праці йде до вищої, працю рук змінює на працю машини й розуму. І нема краю забаганкам людським.

16. Отож ідіть гуртом до маєтку й користайте з здобутків культури, полегшуйте свою працю, збільшуйте свої потреби".

17. Та заперечили селяни: „Але що скаже власник маєтку? Він чинитиме опір, не схоче".

18. І відповідав їм: „Коли власник маєтку почує, що залунав уже Час, заціпить язика йому і сторчаком стануть волосся.

19. Коли матиме він лихе серце — він спробує втікти, — але чи піде далеко? І куди він піде, коли скрізь лунатиме Час?

20. Але коли з розумом буде й збагне неминуче — він одчинить браму й всі двері в маєтку своїому.

21. І скаже челядникам своїм: ідіть, у мене немає більш прислужників, я не наймаю і не даю платні, бо не маю з чого й для чого.

22. Хто хоче лишатися — хай лишається, і хто хоче піти геть — хай іде, віднині маєток цей громадський і я такий робітник, як усі.

23. І має він робити так, як уміє і може, бо нема місця неробам у громаді.

24. Але горе йому, коли він пишатиметься й крутитиме носом, бо останній з його колишніх челядників буде йому рівний".

25. І здивувались селяни: „Ти оповідаєш хороше, але чи є право в нас так чинити?"

26. І відрік голосно: „Горе вам, слабодухі! Горе вам, неймовіри! Щастя біля вас і ви не берете його".

27. І проказав їм притчу про виноградаря:

28. „Був один бідар, що працював у винограднику багатиря, лихої й немилосердої людини.

29. І багатир той знущався з свого наймита, лаяв що-разу ледарем, дармоїдом і наказував иншим наймитам його бити, хоч працював той надміру, вставав удосвіта і лягав опівночі.

30. Але терпів мовчки бідар, приймаючи муки, і думав у душі своїй: як житиму, коли хазяїн не дозволить працювати в винограднику своєму? Де зароблю на свій прожиток?

31. Але прийшов инший, свідоміший, робітник і сказав йому, що виноградник не належить тільки багатиреві.

32. І що він, робітник, має на виноградник таке-ж право, як і багатир, а саме: працювати й користати з плодів своєї праці.

33. Сказано бо єсть: хто працює, той їсть з плодів праці своєї і хто не працює, той не повинен споживати з плодів чужої праці.

34. І зрадів бідар і почав пробувати винограду, чого не наважувався доти робити.

35. Але увійшов до саду багатир, побачив і скрикнув люто: „Негіднику! Хто дозволив тобі брати ґрона з винограднику мого?"

36. Бідар відповів йому: „Де виноградник твій? Чи не маємо ми рівні права на нього? Та й то, коли-б ти приклав силу рук твоїх до нього. Чому не можу я зірвати ґрона й мати насолоду з нього, коли він виріс під моїм невсипущим доглядом?“

37. І розлютувався багатир на наймита свого і гукнув на челядники свої: „Січіть цього нахабу безглуздого, доки стане непритомний. Відлийте водою і знов січіть, щоб у муках спокутав неповагу свою до моєї власности“.

38. Але увірвався терпець у слухняного досі наймита і не став чекати він на свої тортури.

39. „Годі знущатися!“ — скрикнув він і вдарив багатиря сапою у скроню.

40. І впав той, що звав себе власником, і з ляку вростіч розбіглися челядники його, що хтів він їх зробити катами й робучими руками душити ближніх своїх.

41. І було це гаразд, бо так повинно бути: краще вмерти, ніж стати врівні з наймитом своїм. Так думав багатир і так із ним сталося“.

42. І сказали селяни Прийдешньому: „Правду кажеш, чоловіче! Не гаразд одному мати багато й багатьом мало. Треба все поділити порівну“.

43. І заперечив їм голосно: „Горе сліпому, бо не бачить шляху і йде помацки. Ще гірше зрячому, що йде глухої ночі і не вміє мацати, як той сліпий, дороги. Десь прірва чекає на нього.

44. Істинно бо кажу вам: хто ділиться майном — іде до прадідів, і хто думає шматувати землю, той ворог щастя людського і хоче затримати поступ“.

45. І сказав їм притчу про кладовище:

46. „Було в господаря чотири десятини і було в нього чотири сини.

47. І, поміраючи, заповів господар: „Не хочу, щоб комусь було більше й комусь менше. Хай кожний візьме четвертину мого майна".

48. І взяв кожний десятину, і збудував кожний мізерну халупу і бідував кожний увесь вік свій.

49. І було в кожного знов по чотири сини. І знов розділилися вони землею і кожний узяв чверть десятини.

50. І спродали вони плуги свої, бо не потрібні вони стали на клапточках ґрунтів онукових. І спродали онуки худобу, бо й нінавіщо вона була і не було чим її годувати.

51. Але кожний тримався міцно заповіту дідівського і знов розділив свої смужки між нащадками своїми. І нащадки їхні так само, кажучи: будьмо всі рівні.

52. І вистачило ґрунту кожному на самі гробки. І де було трудове господарство розляглося сумне кладовище.

53. І де кипіла робота, звідти потяглися із саквами старці і молилися жалібно по-під віконням: дайте нещасним скориночку.

54. Захитали сумно селяни головами й сказали Прийдешньому: „То так, але земля не росте і не плодиться, а родини наші плодючі.

55. Хіба скажемо собі: не треба дітей? Хіба заборонимо жінкам бути матерями?"

56. І відрік їм Прийдешній: „Не будьте подібні кротам, що не знають нічого, крім порпатися у землі і там стали недобачати.

57. Істинно бо кажу вам: не росте й не плодиться земля, але без кінця росте і плодиться праця.

58. І де на землі працює четверо, там є для більшої праці ще двацятьом.

59. І де сіють таке, що з ними управиться двоє, там є місце посіяти таке, що вистачить праці десятьом.

60. І хіба сини хліборобів мають бути тільки хліборобами? Чи не кажете ви, що вам потрібно щось иншого, крім хліба й городини?

61. Але один може працювати тільки заступом і для кращої праці потрібний гурт.

62. І ще кажу вам: як поділите ви молотилку, що стоїть там у маєтку? І чи поріжете ви волів, щоб кожному припало порівну м'яса?

63. І хто вчує голос свідомости, він прийде громадою на кладовище і великою машиною зоре гробки і збудує в кутку громадський двір, де буде й худоба, й різний реманент, і всякі майстерні.

64. І скажуть люди ті: „Ми маємо все для своєї потреби і ще маємо, щоб віддати иншим, аби вони не старцювали".

65. І пішли селяни по домівках, метикуючи про слова Прийдешнього.

РОЗДІЛ IV-й.

1. Вже надвечір він прийшов до великого міста й ремесники оточили його.

2. І побачив він одного стомленого чоловіка із синястим обличчям, що босував по холодних багнистих калюжах передмістя.

3. І спитав його: „Яке маєш ремество, що так сточило тебе?"

4. І відповів босий: „Я швець. З ранку до пізньої ночі я працюю на великій швальні. Там

нас двіста дихає смердючою шкурою й заробляє на роскошування хазяїнові".

5. І побачив жінку з червоними очима і запалими грудьми, всю в лахміттях і дранті.

6. І спитав її: „А в тебе яке ремество і чому очі тобі блищать, мов у хорої?"

7. І відповіла жінка в лахміттях: „Удень і вночі я шию для великої модної крамниці роскішні убрання для тих, хто має гроші. Очі мені болять, я небавом засліпну і тоді не знаю, як житиму".

8. І йшов чоловік у заляпаній глиною одежі і на плечах ніс великий клунок, а під пахвою кожух.

9. І спитав його: „Що несеш, чоловіче, і навіщо в тебе під пахвою кожух, коли тепер літо?"

10. І відповів заляпаний: „Я каменяр і будую міцні мури великих кам'яниць. Але в мене немає хати і я ношу все моє із собою. Десь під тином розстелю кожуха й переночую, щоб уранці знов піти мурувати".

11. Тоді Прийдешній сказав їм: „Коли залунає Час — приходьте з передмістя до середини міста, на головні вулиці й площі.

12. Одіпріть усі крамниці і не боючись одягніться по своїй уподобі, бо це-ж ваші руки створили все те.

13. Взуйтеся в гарні чоботи, і виберіть добротні убрання — і для літньої спеки і для зімньої негоди.

14. Але не як мавпи, що їх показують у цирку, але як годиться розумній людині.

15. І не візьміть зайвого, бо завсіди матимете потрібне.

16. Бо в Часі всі працюватимуть для всіх і всі знатимуть, чого всім потрібно.

17. І коли пірвуться ваші черевики — в громадській коморі вже чекатиме на них зміна.

18. І коли змиється ваша сорочка, ви прийдете і візьмете другу.

19. Істинно бо кажу вам: так буде, коли пролунає Час, бо працюватимуть люди не для невідомих прибутків багатирів, але для себе, і не зроблять для себе поганої вовни чи гнилої підошви, але все буде добротне й всього буде вдосталь".

20. І хто слухав його, очі їм блищали, високо здіймалось чоло і легко дихали груди.

21. Але прийшла ніч і нарід розійшовся по домівках, розмовляючи про дивні пророкування.

22. І він пішов далі, а безпритульні супроводили його, ідучи до середини міста.

23. Він проходив великими площами й широкими вулицями, заллятими електричним світлом. Обабіч тяглися величезні будинки, пишні палаци, з високими вікнами й тяжкими дверьми.

24. І спитав Прийдешній: „Хто спить у цих величезних будівлях і хто має приміщення в цих пишних палацах?"

25. І відповіли йому: „Ніхто, бо це — церква, ото — суд, отам — банок і онде — управління базарами".

26. Він стомився і сів на лаві в громадському садку, кажучи: „Спатимемо отут".

27. Але безпритульні повідомили його, кажучи: „Товаришу, це заборонено".

28. І сказав Прийдешній: „Миша має свою нору й гайвороння свої кубла, але людина не знає, де може лягти відпочити.

29. Коли ви почуєте, що зазвучав Час — візьміть ті роскішні будинки, одіпріть палаци — й оселіться в них.

30. Так бо годиться: хто не має сьогодні притулку, хай матиме тоді найкращі помешкання.

31. Але не робіть із них хлівів і не одгорожуйте кожній родині стойла, мов тій худобі.

32. Дайте кожному куток, де-б він міг спокійно відпочити і без перешкод працювати.

33. Але не прив'язуйте кожну жінку до окремої печі і не розділяйте дітей від їхніх одноліток.

34. Хай будуть у громадських домах спільні їдальні і великі кімнати для загальних бесід і розваг, і хай діти ваші зростають у купі, товаришуючи змалку.

35. І буде кожний дім подібний до вулика, куди кожна бджола летить з своєю нескою меду.

36. І все місто буде, мов та пасіка, де розумний пасічник перекладає з одного вулика до другого стільки вощини й меду, щоб і скрізь їх вистачило і всі були задоволені.

37. Бо не житимуть купки людей окремо, як звірі у лісі, тільки всі разом, по єдиному плану розподіляючи працю і з єдиних комор беручи все потрібне для життя".

38. Так малював Прийдешній майбутній Час доки, стомившись, не задрімав.

39. І почув чиюсь руку у своїй кешені і прокинувся раптом.

40. Благаючи, вор казав: „Прости мені, не відав бо, що творив, але я голодний і думав у тебе щось знайти. Не кричи, бо мене візьмуть до в'язниці і держатимуть там у неволі".

41. „Іди з миром, бідолахо! Коли чиниш так з голоду—винний той, хто змушує тебе голодувати і той кари гідний, а не ти.

42. Але коли злодіюєш, маючи змогу заробити чесною працею—ти хорий, і не до в'язниці, тільки до лікарні треба тебе віддати.

43. Та не журися, бо прийде Час — і не буде злодіїв. Навіщо ворувати, коли все є? І навіщо лапати в чужій кешені, коли там, як і в своїй, нічого немає, бо не треба мати?

44. Істинно бо кажу тобі: не буде при Часі ані суду, ані в'язниць і тюрем, бо нікого буде судити і злочинство вмре без ніяких кар".

45. І пішов Прийдешній далі і на розі вуличному кликнула на нього розмальована жінка, кажучи: „Іди до мене й кохатимемось аж до ранку".

46. І вона притулилась близько до нього, зазираючи ввічі, і тягла до себе.

47. Але він відказав твердо: „Голос твій нещирий і обличчя скривлене штучною посмішкою. Я не хочу того кохання, що ти продаєш тут на розі кожному, хто схоче того".

48. Тоді змінився вигляд у жінки і вона зарепетувала: „Я голодна і хочу їсти. В мене маленька дитина. Батько покинув нас, і я мушу чимсь годувати немовлятко".

49. Але він спитав її: „Чому-ж ти не працюєш, як інші, щоб з заробітку годувати й себе й дитину свою"?

50. Відповіла розмальована жінка: „Мене прогнали з роботи, коли я завагітніла, мені не було куди подітись і я відзвичаїлась од праці.

51. Коли-б ти знав, як платять за жіночу працю і як поводяться з нами, ти-б не казав

жорстоких слів і не питав, як дійшла я до такого життя.

52. Коли ти не хочеш мене, я піду шукати иншого чоловіка і він дасть нам чого їсти взавтра. Я не хочу згинути з голоду.

53. Багато вбиває чи кидає на призволяще своїх дітей, але я не можу кинути свою дитину. Вовчиця пестує своїх вовченят, а я жінка, я людина, і я хочу, щоб вона жила".

54. Тоді сказав він безталанній: „Жінко! Коли залунає Час—тобі непотрібно буде продавати свою фальшовану любов, і ти й дитина твоя, не дивлячись на це, житимете.

55. Бо не буде одної матери в дитини, але всі жінки будуть матерями всіх дітей.

56. І не кине батько своєї дитини, бо не буде в нього цієї дитини, але для всіх дітей він буде батько, і всі діти матимуть за батьків усіх дорослих.

57. Бо не для одних батьків живе дитина і не одні батьки хочуть, щоб виросла вона жвава й розумна.

58. І не заслуга в тім, щоб породити дітей—це вміє і кожна звірина—але заслуга з дитини виховати людину, щоб була сильніша й розумніша від своїх батьків.

59. І не сила батькам це зробити, і не будуть у Часі батьки намагатися це зробити, але віддадуть своїх дітей для виховання досвідченим людям.

60. Подивіться на мурашню й побачите, як безплідні мурашки плекають яєчки здорової самиці, як порають коло маленьких дітинчат, не питаючи, хто їх породив, бо це громадяни єдиної сім'ї трудящих.

61. Отож не буде чого клопотатися долею дітей, коли залунає Час.

62. Істинно бо кажу тобі: коли-б не було дітей—не було-б чого жити людству. Тільки бажання створити дітям краще життя, спонукає людей страждати, борячись із другими людьми—тепер—і з єдиною природою—в Часі.

63. І ще кажу тобі: коли прийде Час, ніхто більше не схоче твого силуваного кохання, твоєї фальшованої любови, бо справжня любов не матиме тоді перешкод і вільне кохання сіятиме між людей животворчим світлом.

64. А тепер іди, моя дочко й сестро, і спробуй не грішити проти свого тіла й душі, бо хороба незабаром гноєм піде по жилах і отрута роз'їсть болячками душу".

65. І пішла жінка з плачем, кажучи: „Що мені робити, поки прийде Час? Де-б знайшла я працю?"

66. І коли він лишився один, роздумуючи на вуличному розі, до нього підійшов якийсь озброєний чоловік і сказав, штовхнувши в плече: „Тут заборонено спинятися".

67. І спитав Прийдешній: „А хто-ж ти такий, що маєш право штовхати й проганяти?"

68. І відповів озброєний: „Я нічний вартовий і виконую наказа, що його дано мені.

69. Бо в цих будинках—нечисленні багацтва, і коли-б злодії туди вскочили, коли я вартую, мене було-б жорстоко покарано".

70. „А хіба ті багацтва твої, чи, може, тобі дають якусь частку з них?"

71. Чоловік засміявся і сказав: „Я нічого не маю, крім мізерної платні за те, що не сплю кожної ночі й хожу тут біля брами".

72. І сказав Прийдешній: „Отак собака стереже двір свого господаря, сидячи на цепу, що його прив'язано до дроту, а в нагороду йому дають сухі кістки, щоб не здох й б'ють бичем, щоб був лихий".

73. І пішов геть, бо вже розвиднювалося і юрба народу чекала на нього біля церкви, бо думала, що він новий пророк.

РОЗДІЛ V-й.

1. Було храмове свято і зійшлося багато прочан, з'їхалось попів і побожних людей.

2. І хтось спитав його: А цим що буде, коли прийде Час?"

3. І відповів прилюдно: „Що я знаю про це? Але вони мають чого боятися. Долю їхню вирішено.

4. Це про них бо сказано єсть: служба дійшла до краю і мовчать дзвони смерти й омани.

5. І почув його старший піп і закричав голосно: „Цей чоловік блюзнірствує. Хай піде геть звідси!"

6. І кинулися до нього попи й побожні люди й хотіли вигонити його з церкви.

7. Але він сказав їм: „Горе вам, попи й побожні люди, що замикаєте двері земного раю й нікому не дозволяєте туди входити.

8. Горе вам, попи й побожні люди, наваплені гроби, розфарбовані зовні, а внутрі повні гнилизни й брудних гробаків.

9. Горе вам, попи й побожні люди, що з'їдаєте останні гроші обдурених удов і сиріт, ніби для молитви й благочестивих справ.

10. Горе вам, попи й побожні люди, що проповідуєте невсипущу працю в бідності, піст і убоге життя, а самі жируєте і відкладаєте в скрині срібло й злото.

11. Горе вам, попи й побожні люди, що втовкмачуєте несвідомим про небесне блаженство, щоб не боролись вони на землі за своє щастя проти багатих і можновладних.

12. Горе вам, облудники і фарисеї, що знесилюєте робітничі руки й змушуєте селянські спини в покорі схилятися перед можновладцями, кажучи: терпіть на землі і воздасться вам десь на небі.

13. Горе вам, лихі зміюки, що навчаєте: вдарять тебе зліва, повернися, щоб били ще й справа, терпи, бо в терпінні спасіння.

14. Горе вам, попи й побожні люди, що вчите пригноблених і ображених: коріться гнобителям вашим, благословляйте ворогів ваших, моліться за тих, хто ненавидить вас.

15. Горе вам, безсовісні народовбивці, що допомагаєте всім, хто знущається з робітників і селян, хто визискує працю трудящих і смокче з них кров.

16. Горе вам, прислужники насильства і влади гнобителів, що кажете: любіть тих, хто вбиває вас, коріться наказам— і мзда ваша велика буде на небесі".

17. Тоді один державний муж сказав йому: „Чоловіче, коли кажеш так, ти ображаєш і нас, представників влади, що складають закони, ним же коритися повинен нарід".

18. І відповів Прийдешній: „Є влада і влада. Є влада, що хоче вічного нерівінства і вічного

насильства і є влада, що вбиває сама себе — про неї я колись ще розкажу.

19. Але вам кажу так само: Горе й вам, законники й моралісти, що обплутуєте світ правилами, де тільки для вас писана воля, воля гнобити, воля визискувати.

20. Ваші закони подібні до ваших пам'ятників — тим, хто вбивав батьків наших, тим, хто вбиває смілих, що наважуються казати, як ото я тут.

21. Бо прийде Час зведення рахунків — і від вас вимагатимуть відчиту за всю кров, що пролята, аби втримати вас коло трону визиску і знущання.

22. Про всіх, хто приходив провіщати Істину, про всіх, що ви вбили, попалили, повісили, закатували, покарали на горло, розстрілом чи иншим способом.

23. Про всіх, хто загинув по тюрмах — у далекій Каледонії, під сонцем Кайенни, на безвісних островах, у глибоких підвалах і в холоднім Сибіру.

24. Про всіх, хто передчасно зійшов у домовину, захорівши в тяжкій роботі на сухоти, згинувши від пошестей, народившись на світ білий калікою змалку, бо хора була мати і хорий батько, і не бачила світу дитина, ні доброї їжі, ні ласки, ні одежі.

25. Милійони мілійонів убили і скалічили ви, ріки крови пролляли своїми законами, цілі народи замордували своєю, бачите, мораллю, своїми правилами життя, де силами багатьох роскошували одиниці.

26. Істинно бо кажу вам: про всю цю кров, про всі муки й тортури держатимете ви відчит раніш, ніж перейде це покоління людства.

27. Бо Час наближається і немає сили, що-б спинила його, як немає сили, що-б спинила біг сонця й круговоріт землі".

28. І нарід купчився круг нього, дивувався і говорив: „Цей чоловік надто сміливий. Він не буде говорити довго".

29. А він оповів їм притчу про двох братів:

30. „Один чоловік, поміраючи, лишив двом синам своїм на спадщину багатющий сад.

31. Молодший син був освічений, письменний, але лихий і коверзуватий.

32. Старший був добра й проста людина, але не міг ані чого навчитися, бо працював без упину, виконуючи й свою роботу й братову.

33. І коли вмер батько, молодший узяв папер, написав і вздовш і впоперек і, показуючи неписьменному братові, сказав: „Ось передсмертна воля нашого батька.

34. Ось що наказує він нам: я мушу складати у книгах записи видатків і прибутків, молитися і творити таїнства, що їх ти не можеш через несвідомість і неосвіченість твою збагнути.

35. А ти маєш поратися коло саду, чистити дерева, щепити і підмазувати їх, обкопувати, поливати—одно слово, ти маєш дбати, щоб щороку був добрий врожай і було з чого нам давати жертви за нашого батька. Плоди з нашого саду підуть на священні таїнства і ми вволимо волю небіжчика".

36. І неосвічений брат повірив, і довгий час так вони жили, й він збірав урожай, щоб настачити добрих плодів для невідомого таїнства.

37. Але якось іспромігся неука—і навчився читати.

38. І подивився на заповіт батьковий і побачив, що там попписано тільки тисяча дурниць і безглуздої нісенітниці, вигаданої його братом.

39. І почав він тайкома за ним доглядати й побачив, що брат їсть плоди один з їхнього саду.

40. А дещо з садовини крадькома продає, щоб на ті гроші гуляти, а дещо, чого не міг зберегти, закидає в яму, щоб його облуду з таїнствами не було викрито.

41. І розпалилося серце старшого брата на молодшого і геть погнав він із саду облудника".

42. Так оповідав Прийдешній, і попи та державні мужи розлютилися на нього, бо правда колюча вражала їхню совість гнучку.

43. Але не наважились схопити Прийдешнього, бо купчився круг нього нарід і жадібно слухав про Час, що його провіщав він.

44. І почали давати йому хитрі запити, щоб піймати в вині проти закона й погубити його.

РОЗДІЛ VI-й.

1. Один церковник наблизився до нього і запитав: „Учителю, чи треба поважати закони?"

2. Він відповів: „Молода гадюко, чому ти називаєш мене учителем?

3. Насправді немає ані вчителів, ані учнів, бо вчитель сам може багато дечого навчитися в свого учня.

4. Колективне життя це єдиний наш учитель,—його слухайте.

5. І хто має вуха, той чує, як говорить маса, і з того голосу навчається, що йому робити.

6. А що до поважання законів, слухай-но: Ти—Людина. Поважай самого себе і себе в ближніх твоїх. Цього досить і нині і повік-віки".

7. І проходив загін новобранців, і один законник, спокушаючи його, запитав: „Чи треба йти в салдати, або вони мають зріктися служити й розійтися по домівках?"

8. Він відповів: „Дурна голово, тебе мали за людину, а ти удаєш з себе нетяму.

9. Я прийшов не для того, щоб казати, що треба робити сьогодні, але я провіщаю Час прийдешній, щоб кожен міг до нього приготуватися.

10. Тоді готові знатимуть, що треба їм робити в усяких умовах.

11. Але істинно кажу вам: хай навчаються новобранці володіти зброєю—це їм знадобиться, і вони не будуть, як овеча череда".

12. Але підійшов ще другий і запитав далі: „Ти, що говориш так розумно, як порадиш робити, коли вибухне війна між нашою й сусідньою країною?"

13. І знов відповів йому: „Облудливий лицеміре! Хто я такий, щоб у такій справі радити? В мене немає батьківщини, що-б я боронив її. Моя батьківщина не вкладається в межі сучасних країн.

14. Але щоб знали: якщо спалахне війна, через гуркіт гармат і брязкіт зброї мабуть прокинеться той, що призначає Час.

15. І хто може знати, що скоїться з тою чи иншою країною, коли люди почують, що вже Час зазвучав?"

16. І ще один підійшов, спокушаючи, і запитав: „А чи треба платити податки в державну скарбницю?“

17. І відповідав Прийдешній: „А чи вам було позакладало? Вже від двох тисяч років сказано: віддайте кесарево кесареві.

18. Дайте йому гроші, де вибито його портрета і папірці, підписані його ім‘ям. Що ви від того загубите?

19. Бо хто-б ці гроші не збірав—вони ні нащо не здадуться, коли залунає Час.

20. А крім того, істинно кажу вам: бідар платить нині податки, сам того не бачучи й не бажаючи.

21. А що до багатирів—вори так роблять між себе, дуванячи здобич“.

22. Але тут підійшов один чоловік і запитав його: „Ти сказав, що багатирі—вори. Аж ось на мені свита, що я купив, хіба вона не моя?“

23. І відказав Прийдешній: „Що я про це знаю? Ти сам про це знаєш у совісті своїй.

24. Що тобі потрібно, щоб жити й працювати, те належить тобі по закону, але не маєш того у власності, тільки в користуванні.

25. І скільки разів повторювалось: хто отримує у себе річ непотрібну, той грабує її в того, хто має в ній потребу.

26. Іди. Коли залунає Час, що його провіщаю, ти ні в кого не питатимеш чи то твоя свита“.

27. І наблизилась якась жінка і запитала його: „Хіба діти не повинні платити любов‘ю за життя, що ми їм дали?“

28. І відповів жінці: „Хіба життя, що ви даєте дітям, насправді варт того, щоб за нього дякувати?“

29. І додав: „Ось бачиш-но ту дівчину з болячками? Її життя — безнастанне страждання й невимовні муки.

30. Це щасливе життя присудила їй мати, бо коли завагітніла, хотіла позбавитися плода секретними засобами.

31. Тепер дівчина ота знає це все і хвалить долю ще за те, що не вродилася дурненькою, божевільною.

32. Чи-ж може вона платити любов'ю за життя, що їй дали таким робом?

33. Істинно кажу вам: иноді люди чинять не краще від свиней, що жеруть своїх маленьких поросят.

34. Бо хто тепер вирахує: чи більше матері родять чи більше вбивають ще у чреві своєму?

35. І чи по-людському буде дитині дякувати за те, що її не вбито ще перед народинами?

36. Але коли зазвучить Час, тоді не буде ні батька ні сина по плоті, але той буде батьком і сином, хто заслужить це ім'я своїми ділами.

37. І не будуть прокляттям народини, бо стати матір'ю буде почесною дією і дитина буде дитиною спільною".

38. І збентежилися всі від того, що він казав, і розлютилися, бо не знали, що відповісти.

39. І не насмілювались одверто напасти, боючись народу, що купчився круг нього і бажав слухати.

40. І казали один одному: цей чоловік ганьбить найсвятіше і повстає проти встановленого віками, призвичаєного і взаконеного.

41. І вигадували способи, щоб погубити його й задушити його голос, що луною відбивався в серцях простого народу.

42. Бо говорив те, що здавна блукало в підсвідомості народній і не знало слів, щоб виказатися.

43. І, слухаючи його, нарід слухав себе і прислухався до голосу вуст своїх, і дивувався тому, як гарно придумав він, як побачив у душі своїй наближення Часу.

РОЗДІЛ VII-й.

1. Слава про його вчення загула скрізь по місту, і про його слова почули доктори й студенти, філософи, соціологи, економісти та инші люди науки.

2. І зазвали його до себе й сказали: „Ти повстаєш ніби проти віри, проти релігії, що вчить про блаженство.

3. Але ти проповідуєш теж віру і дуриш народ нездійсненими мріями про якийсь Час.

4. Ти хочеш бути новим Іоаном, пророком, що передійшов Христові, Будді, Брамі чи Магометові. Маревом надій ти приваблюєш серця простих людей, навчаючи вірити тому, ві що ти віриш чи придурюєшся, що віриш".

5. І сказав їм гнівно: „Ви, що звете себе жерцями науки, хіба ви не знаєте, що ніяка сила не змусить річку потекти з моря на гору?

6. Хіба ви не знаєте, що людство подібне до плотовщика, що веде зв'язаного з великих дерев плота по гарній річці геть униз аж до моря?

7. Він може пристати до берега, він може скермувати свого плота на пороги й там розбитися, він може навести на мілизну, але він не має змоги потягти свого плота на гору і най-

сильніші пароплави не витягнуть його проти течії гірського струмня.

8. І що краще плотовщик, то скорше і без зайвих забарок і зупинок він скермує свого плота туди, куди тягне його вода.

9. Ви всі, що іменуєте себе державними мужами, ви пливете в могутній річці історії і вона невмолимо тягне вас до моря, де розлягатиметься прийдешній Час.

10. Коли ви будете розумні й уважні, ви оминете пороги й мілизни і ніде не забаритесь біля берега, і припливете до моря—Часу із цілим своїм плотом.

11. І що ви кажете про віру? Віра есть віра, і знання є знання. Де є віра, там нема повного знання і де є знання, там нема місця для віри.

12. Віра бо каже про невідоме, незнане, чого не може довести людський розум і що можна тільки сповідати, повторюючи, мов та папуга, незрозумілі слова.

13. І знання говорить твердою мовою доводів, упертими фактами, що їх не треба сповідати, а можна тільки приймати, як неминуче.

14. І що я навчатиму вас, що мають високі лоби й чоло, перерізане зморшками глибокої думки. Ви знаєте, що ви знаєте, і коли не кажете про це, так через те, що боїтесь Часу й хочете віддалити його прихід.

15. Бо ви вивчали закони боротьби й знаєте, що немає боротьби вічної. Хтось когось колись поборе, й слабші поступляться місцем перед сильнішими, і купки задушить організована маса—аби була вона організована.

18. І ви знаєте, що гнобителі намагаються зробити боротьбу безкрайньою, бо лишають пригноблених, щоб ссати їхню кров.

19. І ви знаєте, що гнобителі затамовують розвиток людей, бо витрачають їхні сили у взаємній безглуздій і дикій боротьбі, замість усі сили віддати на боротьбу із природою, єдиною, в кого треба одвойовувати все потрібне для кращого життя.

20. І ще ви знаєте, що коли щезне розподіл людства на класи й всі стануть трудящими, не можна буде виміряти швидкість поступу людського, бо що робилося в сотні років, робити меться в десять.

21. І що здавалося на початку життя людського покоління нездійсненою казкою, буде наприкінці дитячою іграшкою.

22. Ось тоді змішаються віра й знання, бо знання загубить свої межі, й ніщо не здаватиметься неймовірним, і люди будуть, мов ті вигадані нами колись боги.

23. Це все ви знаєте, навіщо-ж ви покликали мене викладати грамоту й говорити про те, що розуміє дитина?“

24. І заперечили йому: „Але ти говориш до несвідомих і темних людей, які нездатні плисти зараз до твого Часу, чи визначати його, як ти навчаєш.

25. І ти не кажеш, що тільки наука і ніщо инше визначить Час, що про нього віщуєш“.

26. Але він відповів: „Чи не про свою науку ви говорите?

27. Ваша наука, без сумніву, сяє прекрасним світлом, але захованим під велику макітру.

28. Бо існує багато мілійонів голів, достойних пізнати її і сприяти дальшому розвиткові, але вони блукають у пітьмі незнання.

29. Бо вони змалку впряглися в ярмо безкрайньої і нужденної праці.

30. І вони не можуть наблизитися до вашої науки, як не можуть полапати місяць і зорі".

31. І хтось сказав: „Ми дбаємо, щоб поширити початкову освіту і, після іспитів, дозволити прийти навіть до вищої".

32. І заперечив Прийдешній: „Освіта, що ви даєте дітям, така, що має на завсіди їм остогинути і зробити дальшу працю ненависною.

33. Бо все по школах викривлює дитячий розум і суперечить здоровому почуттю, починаючи з азбуки й правопису.

34. І далі втовкмачуєте, що порядок насильства й гнобительської законности є справедливий і вічний,—у той час, як уся жива душа дитини кричить проти цього.

35. Ви зав'язуєте рота, затикаєте вуха й запорошуєте очі—і потім вимагаєте, щоб іспитами дитина довела, як скорилась вона всьому цьому —і тоді їй дозволено буде наблизитися до джерела істинного вашого вищого знання.

36. І та істинність полягатиме в тому, щоб навчати загачувати потяг мас до культури і робити їх каліками,—недоприсками, бо з вищої школи виходять учителями до нижчої, аби знов сушити дитячий розум вашою граматикою, що так стосується до життя, як блискавка до юхтового чобота і всесвіт до нежити".

37. І якийсь шкільний учитель обурено запитав: „А хіба не треба навчати правил, щоб гаразд говорити й писати?"

38. Але він одповів: „Такий чоловік подібний до жука, що його прив'язали до нитки й він кружляє все в одному колі.

39. І справді: чи велика рація, коли чоловік пише правильно, чи не по правилах, що його навчали, і не знає найбільшої і єдиної книги життя про боротьбу за його щастя?

40. І чи не найголовніші правила, є правила руйнування того, що є, і що трухлявіє й гниє, і будови нового, свіжого й життєздатного?"

41. І якийсь муж науки заперечив йому: „А хіба не треба з побожністю зберегати звичаї і заповіти батьків наших, що дійшли їх довголітнім досвідом і колективним розумом, що його так любиш ти згадувати?"

42. Але він одповів: „Сором тобі, славословцю мощів і мумій! Хай трупи гниють і угноюють ґрунт для нових рослин.

43. І про розум не кажи, як про мертве смердюче болото, але про живий струмень, що безупинно дзюрчить і перекочує свої хвилі".

44. Тоді підійшов законодавець і сказав: „Правда, закони часто-густо бувають несправедливі й тоді треба скласти нові?"

45. І відрік Прийдешній: „Всякий ваш закон родить злочинства, що їх не було-б без нього.

46. Бо закон запевняє, що він право має перешкоджати тому, що має бути в житті, і карає за наслідки, замість винищувати причини.

47. Шукайте причини провин і злочинств і знищіть їх—і тоді непотрібні будуть ані закони, ані безглузді кари".

48. Тоді один мораліста сказав йому: „Людина страждає тому, що вона тягнеться до насолоди і природа робить її здатною на лихе".

49. І заперечив Прийдешній: „Людська природа робить нас здатними жити, шукати добробуту й уникати страждання—а це все зовсім не лихо.

50. І ті, хто навчає противного—сліпі поводарі, що не мають сили й бажання боротися з людським безталанням і пригодами.

51. І хто, що з фальшованим презирством каже про щастя, наважиться зректися того щастя й буде прославляти страждання, щоб людина ходила похмура й згорблена й не бачила світа на землі? Від цього гаразд житиметься небагатьом".

52. Але мораліста запитав його: „Так, після твоїх слів, немає ні добра, ні лиха?"

53. І засміявся Прийдешній: „Зійди з-під хмар на землю і думай по людському.

54. Істинно бо кажу вам: всяке добро є добро, і кожне лихо є лихо, але як на який час, і як кому.

55. Бо все, що допомагає приходові Часу і прискоряє його—є добро, і все, що затамовує його—є лихо.

56. І хто працює для Часу—робить морально, і хто противиться йому—той злочинець.

57. Але не всякий з радістю очікує Час і є багато тих, хто проклинає звістку про нього.

58. І що для одних є хороше і приємно, то другим—зле й ненависне.

59. Але завсіди є добре жити з напруженими м'язами, задовольняючи всі свої потреби, й бути у братерській згоді з своїми ближніми—бо все це насолода і радість.

60. І погано жити в неволі, губити сили в неробстві, сидючи у в'язниці, убиваючи свою

плоть і маючи суперечки з иншими людьми— бо все це муки й нещастя.

61. Добре бути щасливим і погано страждати—всякий инший закон є брехня і омана.

62. Наука повинна з'ясувати людям, що насправді добре і що здається гарним, а по істині є зле і шкідливе.

63. Бо люди часто-густо помиляються, беручи отруту, замість ліків, і завдаючи собі пекучий біль маленькими насолодами.

64. Або шукають щастя путтю, що не веде до нього, бо вони несвідомі, й блукають із зав'язаними очима й поодинці.

65. Але прийде Час, що я його провіщаю, і кожний вимагатиме своєї частини щастя.

66. І тоді пророки зречення й смерти мають дати відчит, і їх буде гостро покарано, що напутювали у прірву.

67. Бо коли коритися лихові невідхильному є злочин, так безглуздя й кари гідно терпеливо приймати лихо, коли проти нього можна боротися.

68. І найбільший злочин—навчати, що людина може вибороти щастя сам один, кожний для себе, мов той хижий звір.

69. Істинно бо кажу вам: немає щастя окремій людині по-за колективом, і в згоді з ближніми своїми людина зможе відібрати в життя найбільше добра.

70. І тільки колектив людський спроможний відхилити страждання, що захмарюють життєву путь кожного.

71. Сказано бо єсть віддавна: всі за одного і один за всіх. Це перший заповіт щасливих людей".

72. І багато ще дечого говорив він людям науки, і вони дивувались силі його ясного розуму.

73. І говорили: цей чоловік точить підпори нашої довголітньої праці. Коли він говоритиме так, сліпі прозрять, глухі почують і німим розверзуться вуста.

74. І вирішили—цей чоловік небезпечний. Він неповинен бути на волі, бо розплутається мережа, що в неї уловляли ми несвідомих.

РОЗДІЛ VIII-й.

1. Тоді прийшли до нього робітники з фабрик і заводів і запитали: „А що ми робитимемо, коли зазвучить Час?“

2. І сказав їм: „Насамперед—радійте, бо дні неволі минули і настав Час визволення“.

3. Але вони перепинили йому: „А хто-ж робитиме все те, що ми досі виробляли?“

4. І відказав їм: „Хіба ви хочете уподобатися тим дармоїдам, що досі жили з вашої праці?

5. Істинно бо кажу вам: коли прийде Час, кожен з вас схоче, щоб йому всього було вдосталь, і треба буде виробляти більше, ніж тепер.

6. І нічого не роблячи плохотного, але все добряче й вигідне, бо хто схоче мати погане?

7. Але не роблячи речей для непотрібного роскошування, що ними тепер крамарі піддурюють нерозумних.

8. Все бо робитиметься для загального добробуту, і обдурювання було-б непростиме й некорисне.

9. Тепер швець набиває гнилу підошву, бо час скрутний, і він боїться мізерної платні й надолужує на омані.

10. І кравець зрізує де можна й шиє поганими нитками, щоб на тому підробити якусь зайвину.

11. І каменяр кладе цеглу, що розтріскалась з морозу чи спеки, бо він стомивсь і хазяїн змушує його квапитися.

12. Але инша річ, коли вони працюють сами для себе. Все робитимуть старанно і як слід, бо навіщо обдурювати самих себе?

13. І вироблятимуть також усе уважно і до вподоби кожному, бо нікого не примушуватимуть проти його бажання.

14. Хто хоче синє убрання, хай загадає собі синє, і кому подобається червоне, хай убірається в червоне.

15. Бо не в тім рівенство, щоб кожний ставав під одну мірку, але в тім, щоб рівно задовольнялися вщерть потреби кожного.

16. І не в тім рівенство, щоб кожен працював однаково, але в тім, щоб уносив у спільну працю свою частку по своїй силі й хисту.

17. І всі трудящі будуть однакові, тільки ім'я паразита-дармоїда буде найгіршою лайкою і викликатиме загальне презирство.

18. Але не думайте, що кожному з вас роботи побільшає, бо ви приведете на фабрики й заводи тих, хто досі неробствував чи займався некорисними й лихими справами.

19. Ви не дозволите більше торгувати виробами рук ваших і ворувати в людности, накидаючи на кожну річ ціну більшу, ніж тая річ варта.

20. Ви не дозволите наймати маєтки, будинки, знаряддя виробництва чи машини.

21. Бо ніхто не потрібуватиме продажу й купівлі, ніхто не найматиме того, що йому самому потрібне—й тільки те, що йому потрібне, по закону належить йому для користання.

22. І коли хтось запропонує віддати якусь річ, що стала йому зайва,—кожний, хто потрібує її, має право взяти".

23. І сказали робітники: „Ми візьмемо в капіталістів фабрики й заводи".

24. І пояснив їм: „Так, ви візьмете в них усе, крім потрібного для прожитку й поставите їх до роботи врівні з усіма.

25. Але ви не візьмете фабрик і заводів для тих, хто на них працює, бо яка різниця: чи має якесь майно одна людина, чи гурт людей?

26. Істинно бо кажу вам: коли залунає Час, усе належатиме всім і кожний матиме право користати з загальної праці.

27. І лихо Часові, коли хтось із вас, пролетарів, цього не розумітиме: пролетар був, є й буде повік-віки пролетарем.

28. Сказано бо есть: ви—сіль земна і коли сіль загубить свою силу, що зробить її солоною?

29. Отож ви оберете між себе найдосвідченіших фаховців і поставите їх доглядачами коло виробництва.

30. І оберете инших—статистиків,—щоб достоту вирахували чого скільки треба виробити і скількох людей треба приставити до тої чи иншої праці.

31. Бо не буде в Часі так, як тепер: виробляють на фабриках і заводах, знаючи потреби не споживача, тільки власника того завода й фабрики.

32. І щезнуть тоді кризи виробництва, коли виробляють стільки, що ніхто не може всього закупити, і власники кажуть робітникам: годі, ідіть під чотири вітри, ви більше нам непотрібні.

33. Але буде в кожному виробництві стільки підприємств, скільки потрібно, щоб усіх задовольнити, і стільки робітників, щоб виконати всю роботу.

34. І вся робота розподілятиметься між усіма, щоб кожний мав свою частку—і не гуляв, і не виснажувався надміру.

35. І треба вам знати також, що вам потрібно з виробів, що дає земля.

36. І треба знати, що потрібно від вас робітникам землі—бо не буде в Часі селян, тільки буде професійна спілка робітників землі, що працюватиме поруч металістів, і текстильників, і будівничих, і хіміків.

37. Істинно бо кажу вам: без великої організованности вашої не збудується царство Часу.

38. Отож єднайтеся, пролетарі всіх країн, бо в єднанні вашому запорука Часу.

39. І готуйтеся відсьогодні до всіх цих справ, щоб знати вам, що робити в завтрашній день".

40. І спитали його: „А як нам пізнати наближення Часу?"

41. І відповів Прийдешній: „Не личить вам запитувати про це. Бо хто, як не ви, маєте призначити Час? І хто, як не ви, рознесете звістку про нього по всьому світу?

42. Істинно бо кажу вам: усе залежить від вашої свідомости й організованности.

43. І не возвістіть про Час передчасно, бо кров'ю вашою заллють вороги змагання ваші.

44. Бо не прийде Час з миром, але в тяжкій борні збудується він.

45. І пройде, може, не одне покоління, доки скрізь не зацарює Час.

46. Бо не можете ви перемогти в одному місці, але маєте перемогти по всьому світу".

47. І сказав їм притчу про старого провозвісника Часу:

48. Сміялися з його слів і називали нездійсненими дурницями й казковими мріями.

49. І казали: коли в тебе таке бажання жити якимсь новим робом, візьми купку мрійників, подібних до тебе, і від'їзжай на якийсь незаселений острів.

50. Там ніхто не перешкоджатиме тобі штукарити.

51. Але відповів старий провозвісник: „Гаразд, я згодний, щоб ви дали мені такий острів, але я хочу, щоб це був острів Франції, та губерня Іль-де-Франс, де стоїть місто Париж".

52. І знов глузували з нього, кажучи: „Ти-б може схотів, щоб твій острів був цілий світ?"

53. „Так, бо я знаю, що ви не дасте й найменшого клаптика землі, щоб на ньому готуватися до Часу.

54. Бо не можуть вкупі жити огонь і вода. Або вода залле вогонь, або вогонь оберне воду у пару.

55. І мій огняний острів заливатиме ваша холодна вода, або скрізь під вами виб'ється полум'я і спалить вас.

56. І доки полум'я те не розжеврілось—я не візьму вашого невідомого острова, але коли все буде готове до Часу, він схоче обняти всесвіт, і тоді вже ми не дамо вам найменшого острова".

57. І пішли робітники від Прийдешнього, роздумуючи про великі завдання, що накладає на них Час.

РОЗДІЛ IX-й.

1. Зійшов на гору він і зібрались постійні слухачі, що злюбили його.

2. І він казав їм: „Час, що я його провіщаю, є Час Життя.

3. Це коли люди не будуть гризти один одного, але працюватимуть разом у мирі й згоді, щоб забезпечити всім найбільше щастя з найменшою витратою сил.

4. І так станеться і не буде людина людині вовк, але людина людині брат. І всі будуть брати і всі сестри.

5. І один із слухачів запитав його: „А чи не було-б щастям жити так, як люди золотого віку? І тоді власність не розділяла людей і всі були рівні в праці й споживанні".

6. І відповів Прийдешній: „Що кажеш ти, заблудо! Золотий вік не позад нас, а перед нами і він зветься Майбутнє Суспільство.

7. Коли він прийде — дикунством нам здасться розпалювати заводські печі вугіллям і затьмарювати небо димом із сотен димарів.

8. І мізерною буде електрична сила, і дитячою забавкою автомобилі й наші незґрабні аероплани.

9. Бо немислимий Час без повного достатку й високої культури. Доки потопатимемо в безоднях дикунства, неписьменности й некультурности — годі мріяти про перемогу Часу".

10. І тоді другий слухач спитав його: „Так для цього потрібно скількасот років, щоб діждати того золотого віку?“

11. Він відповів притчею: „Майбутнє Суспільство подібне оцій духовитій квітці, що виросла на цій плодючій землі.

12. Але на цьому місці колись був тільки камінь-дикар, міцна скеля, що її вмивали дощі. палило сонце й обвівав вітер.

13. І на тому камені росли тільки плісінь і мох, що не потрібують багатого.

14. І вони затримували дощову воду, й зерна, що їх приносив вітер, дали прорість і поволі почали рости.

15. Минули роки і поверхня скелі спорошилася, вкрилася піском і землею — і ось бачимо на ній цю духовиту квітку.

16. Так і Майбутнє Суспільство створиться на старих формах суспільства, що приготовили ґрунт, де воно виросте й розвинеться“.

17. Але один підвівся і нагадав йому: „Ти так оповідаєш спокійно й плавко. А хіба не буде Майбутнє Суспільство дитиною насильства?“

18. І відповів Прийдешній: „Правду кажеш, юначе! Жадна жінка не приведе дитини без мук народження, і дитина народжується, коли приходить тому час.

19. Майбутнє Суспільство подібне до курчат в яєчній шкарлущі — курча мусить силою зламати її, бо без цього не вийде з неї.

20. Але не насильство змусило тее курча народитися, тільки зародок й те тривне, що було в яйці.

21. У шкарлущі курча розвинулося й набралося сили — а тоді шкарлуща стала перешкодою для нової форми життя.

22. Ось чому курча ламає її, щоб не задушила його, і розкидає шкарлущинки, що тепер уже непотрібні.

23. І ще Майбутнє Суспільство подібне до великої ріки, що йде повіддю після дощів.

24. Дерева, баговіння, мул і пісок наволікаються купами коло островів з мілизни й порогів і загачують річну течію.

25. І вода збірається перед тою загатою, і здається, ніби ріка перестала вже текти.

26. Але раптом загата тріщить, дерева ламаються, пісок і мул змиваються — і знов ріка тече нестримно й вільно.

27. І таке насильство неминуче, бо ріка не може перестати текти й божевілля затамувати велику масу води.

28. Та не насильство змусіло ріку піти повіддю, але дощі, і розлилась вона через загату".

29. Тоді слухачі збагнули його думку, а він ще далі говорив притчами:

30. „Але буває, що вода, ламаючи силою загату, розливається і спустошує лани, нищить селища на берегах своїх.

31. І хто передбачає це, заздалегідь готує сокири, й багри, й жердини і дбає, щоб ніщо не перешкоджало річці вільно котити свої хвилі.

32. Й коли все-ж-таки десь накладається загата, вони за всяку ціну намагаються розкидати її, забуваючи про небезпеку.

33. І буває, що дехто, роблячи це, гине. Але хіба не краще загинути, ніж жити, нічого не маючи і в постійній небезпеці?

34. Істинно кажу вам: готуйте все потрібне, щоб раптом не настиг вас Час".

35. І слухачі казали: „Правду ми чуємо! Ми живемо в постійній небезпеці і нічого не маємо.

36. Краще кинутися у вир, ніж жити так. Бо коли можемо щось згубити, так тільки кайдани — і одержати можемо все“.

37. Але ще звернулись до нього і спитали: „Де запорука, що Час незабаром зазвучить і нам треба квапитися?“

38. І одповів їм: „О маловірні! Істинно бо кажу вам — вже є на світі країна, де одчинено браму до Часу й люди стоять перед нею.

39. Там пролетарі знають, що їм робити, бо першу загату зламали і сіли в човни, щоб плисти до Часу.

40. Але не має країна та достатків і в кривавій війні сплюндровані її міста і спустошені лани.

41. І несила ще там перейти поріг Часу. Вже були ступили у сіни, але мали спинитися, бо недокінчена будовою хата й не можна ще там оселитися.

42. Але мурашнею метушиться там люд, збіраючи матеріял для будови Майбутнього Суспільства і вогнем палають їхні серця.

43. І перекидається полум‘я з тої країни в сусідні, і тане лід, і парою здіймається вохкість, що не давала багаттю розжеврітися.

44. І в тій країні кажуть: „Ми не хочемо й не можемо бути одні, для нашої будови потрібний всесвіт“.

45. І кличуть голосно: „Пролетарі всіх країн, єднайтеся!“

46. Але досі багато званих і мало вибраних. Хто не спить, в того світильник горитиме ясно й він знайде путь до Часу.

47. І хто перебуває в безпечності, в того згасне світильник, і він ще довго блукатиме в пітьмі, де буде визиск і скрегіт зубовний.

48. Готуйтеся-ж, бо наближається Час".

49. І розійшлися слухачі, щоб оповісти скрізь братам і сестрам своїм про Прийдешній Час.

50. Але хтось намовляв на нього, кажучи: „Він кличе до насильства й безпорядку".

51. І можновладці тамошні вирішили погубити його.

РОЗДІЛ X-й.

1. І бачив він, що круг нього сновигають провокатори й шпигуни стежать сторожко.

2. І сказав друзям своїм: „Ось мій Час наближається і ви не почуєте більше моїх слів, бо я вмру.

3. Але підіть і провіщайте пролетарям всього світу про те, що я казав вам, усвідомлюйте і організуйте їх.

4. І щоб пізнати вибраних, кажіть, коли спитають вас, що ви провіщаєте: ми провіщаємо Комуну, Світову Комуну, коли не буде власности на землі і серед людей мир.

5. І хто боїться цього слова — відійде, і хто має душу чисту й сміливу — той не убоїться слова і піде за вами.

6. Але не думайте, що кожний, хто каже: так, так, — є достойний увійти в царство Часу.

7. І ще спробуйте своїх слухачів, кажучи: чи знаєте, що шлях до миру лежить через криваву боротьбу?

8. І чи знаєте, що ми маємо встановити найсуворішу владу й примусом обеззброїти своїх ворогів?

9. Сказано бо єсть ще в старому законі: око за око і зуб за зуб.

10. Примусом маємо знищити примус і владою владу. І в кого серце не здрігнеться, хай іде з нами, і нема місця слабодухим в наших лавах.

11. Але тепер ідіть од мене, бо й одної жертви досить".

12. І вони пішли, щоб продовжувати справу його й возвіщати Час.

13. І коли він лишився на самоті, наблизився до нього один, що вранці і ввечері був серед слухачів і сказав, уклінно кланяючись: „Ходім ізі мною, там хочуть тебе послухати".

14. І подумав Прийдешній: „Скінчено! Але все, що треба було мені сказати — сказано".

15. І він підвівся й пішов за невідомим чоловіком у великий будинок край міста.

16. І ледві ввійшов, кинулися на нього, мов вовки на ягня, і вкинули у в'язницю, сміючись, що він добровільно прийшов до них.

17. І на другий день привели його на суд, складений із суддів, що вже напередодні вирішили, як його засудити.

18. І вийшли підставні свідки й винуватили його у вигаданих злочинствах, диких і безглуздих.

19. І судді лицемірно жахалися, а в юрбі говорили: „І справді цей чоловік є великий злочинець".

20. Але він знав, що однаково його засудять — і мовчав, не одповідаючи ані на які обвинувачування.

21. І недовго радилися, й присудили до кари на горло.

Б. 8015.

22. І знов укинули його у в'язницю, де ночують засуджені на смерть.

23. І на самоті він згадував усе своє життя.

24. Згадав свою стару мати, що бідувала десь безсила й одинока, не знаючи, що небавом прийде про нього жорстока вістка вразити смертельно її стомлене серце.

25. Уявляв свою тиху хатинку, де зріс і набрався сили і де міг спокійно жити до кінця днів своїх.

26. Згадав ту, що словом „кохаю" намагалася вдержати його, але даремно, бо він пішов, навіть не зазирнувши у щастя, що хотіло обняти його.

27. Бо чув голос сильніший від усіх инших: „Покинь усе і йди перед мене возвіщати волю мою".

28. І голос колективу заглушив голоси окремих людей.

29. І покинув усе і пішов уволяти волю пролетарства й провіщати Час по містах і селах, знаючи наперед, що з ним трапиться і невдовзі прийде кінець.

30. Бо людина робить не те, що вона хоче, але те, до чого змушує влада речей.

31. І той, хто пізнав насолоду боротьби за ближніх, бачить мізерність власного щастя.

32. Щастя його — в боротьбі, й боротьба дає щастя прийдешнім поколінням. І нема більшої любови, як покласти сили свої для щастя дітей.

33. В них бо продовження життя нашого й нагорода за муки наші.

34. Так думав він і передсмертний сум покинув його.

35. І міркував далі: „Все йде, як до того силує невмолима влада речей і як я, знаючи її, передбачав.

36. Сонце з безхмарного неба не може не світити і не гріти. І людина, що почуває потребу возвіщати істину, не може мовчати про неї.

37. І голос, що віщує цю істину, бентежить і непокоїть можновладців навіть з в'язничого льоху.

38. Коли вони не можуть змусити його мовчати, вони топлять його в крові, щоб більше не чути його й вірити, ніби небезпека минула.

39. Але кров, що вони проливають, є посвідчення істини, і смерть того, хто провіщав її, стає нагородою за його слова.

40. Отож гаразд, що я вмираю тепер, бо я сказав усе, що хотів сказати, і кров моя хай закріпить мої слова.

41. Бо слухачі мої тепер подумають: він казав правду, — ті, проти кого говорив він, убили його, вони його боялися й хотіли, щоб він замовчав і не викривав їхньої неправди".

42. Подумавши так, він ліг спати спокійно, чекаючи на свій кінець з ясним розумом.

43. І ранком убили його і вкинули тіло в загальну яму, і засипали землею, і заклали камінням.

44. Вони вірили, що, убивши його, вони задушили його голос, але незабаром побачуть свою помилку.

45. Час бо наближається і ніщо не спинить його.
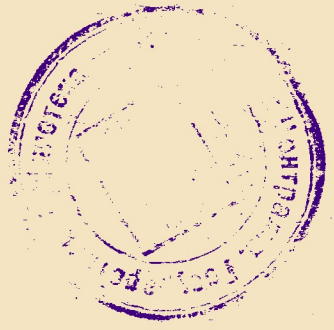
ШЛЯХ ОСВІТИ